

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte torsdag den 15. oktober 1959 kl. 10.

Møtet ble ledet av nestformannen, R ø i s e l a n d.

Til stede var: Borten, Bøyum, R. Carlsen, Kjøs, Meisdalshagen, Mathisen, Offerdal, Erling Petersen, Reinsnes, Røiseland, Wikborg, Langhelle, Dahl, Hareide, Hegna, Hønsvald, P. Ingebretsen, Lyng og Borgen.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: statsrådene Skaug, Lysø og Løbak.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet utenriksråd Ræder og ekspedisjonssjef Sommerfelt. Fra Handelsdepartementet ekspedisjonssjef Stokke. Fra Landbruksdepartementet byråsjef Holager. Fra Fiskeridepartementet byråsjef Bjørge. Fra Industridepartementet ekspedisjonssjef Gøthe.

Fung. formann: Det er fyrst sendt ut ein dagsorden for dette møte. Den går ut på at handelsminister Skaug vil gjere greie for tingingane om frihandelsområdet. Seinare har vi fått ei oppstilling med dei ymse underspørsmål som vil bli drøfta. Eg gjev ordet til statsråd Skaug.

Statsråd Skaug: Det er ikke så meget jeg vil komme til å si ved dette møte, idet vi har funnet det hensiktsmessig med en viss rollefordeling. Jeg vil gjerne få foreslå at fiskeriministeren først snakker om fiskens og fiskevarenes stilling og forhandlingene på det punktet, og at landbruksministeren deretter får anledning til å gjøre rede for situasjonen med hensyn til jordbruksvarene. Det tredje punktet vi gjerne ville få anledning til å legge fram for komiteen, er en del detaljspørsmål i forbindelse med forhandlingenes nåværende stilling, særlig med henblikk på de avsluttende drøftelser om utformingen av konvensjonsutkastet, som skal ta til i Stockholm førstkommende mandag. Jeg vil foreslå at ekspedisjonssjef Sommerfelt, som er den som har vært ansvarlig når det gjelder forhandlingene i Stockholm, redegjør for disse punktene.

Jeg vil gjerne innledningsvis få nevne en sak som kan være av en viss interesse for komiteens medlemmer, og som vi er interessert i å få anledning til å nevne her. Det gjelder de avisuttalelser som man har kunnet se i den senere tid fra tekstilingeniør Halvorsen, som er formann i De norske Tekstilfabrikkers Hovedforening, uttalelser som har gått ut på at den norske hjemmeindustri, med unntak av den mekaniske verkstedindustri, har frarådet at Norge går inn i frihandelsforbundet.

Vi har i dag morges hatt et møte med Industriforbundets ledelse for å forsøke å finne ut hva det ligger i disse avisuttalelser, som jeg må si kom noe overraskende på oss, fordi vi ikke hadde oppfattet Industriforbundets stilling slik, og også fordi vi ikke hadde fått noen beskjed i skriftlig form fra Industriforbundet om at dette var situasjonen.

Vi hadde en samtale med Industriforbundets ledelse, hvor presidenten, direktør Monrad-Aas, var til stede. Det viste seg under denne samtalen at de nevnte uttalelsene, som har vakt en viss oppsikt, kanskje er avgitt på en slik måte at de har vært egnet til å skape unødvendige misforståelser. Det har i sommerens løp vært en rekke drøftelser i form av «hearings» med de forskjellige bransjer, særlig i forbindelse med opprinnelsesproblemene. I denne sammenheng har det da også fra en del av hjemmeindustriens grupper kommet fram uttalelser om at de for sitt vedkommende ville anse det som heldig om deres bransje ikke ble omfattet av ordningen, eller det har vært bransjer som har sagt at for visse varer ville de gjerne se en ordning slik at varene ble holdt utenfor, og det har vært påpekt en rekke vanskeligheter.

Dette er jo en reaksjon som man i og for seg måtte regne med, og hensikten med disse hearings har vært å klarlegge de vanskeligheter som måtte foreligge for visse industrigrupper i denne sammenheng. Men det foreligger ikke fra Industriforbundets side noe nytt standpunkt i saken. Det er ikke slik at Industriforbundet har frarådet Norges deltakelse i et frihandelsforbund. Industriforbundet mener som tidligere at om et slikt frihandelsforbund blir etablert, så vil Norge vel måtte gå med. På den annen side er det en rekke synspunkter og en rekke saker som Industriforbundet ville ønske å ta opp. Det er et arbeid som for så vidt er i gang, idet både bransjerådene og Industriforbundet er i stadige drøftelser med Industridepartementet om disse vansker og problemer som en slik nyordning vil medføre.

Jeg ville da bare ha nevnt at dette som har stått i avisene når det gjelder dette spørsmålet, så vidt vi kan forstå, ikke betyr at norsk industri nå går imot planen. Det er visse bransjer som like gjerne så at den ikke ble satt i verk, men det foreligger ikke noen innstilling eller uttalelse fra industrien som går ut på at man ikke skal gå inn for denne planen.

Statsråd Lysø: Siden det siste møte i utenrikskomiteen er det ikke skjedd noen endringer når det gjelder de synspunkter som er kommet til uttrykk under forhandlingene om fiskens stilling i et frihandelsområde. Situasjonen er den samme som jeg nevnte sist, at fisken er atskilt fra jordbruksproduktene og behandles som en separat sak i den forbindelse. Det som vi derfor nå står foran og må ta standpunkt til, er det norske syn eller den norske stilling når det gjelder fisken i et frihandelsforbund. Det har hittil gjort seg gjeldende visse politiske betenkeligheter, bl.a. dette med parlamentsvalget i England. Det er nå unnagjort, og man må da fra norsk side se det slik at vi nå må ta et konkret standpunkt i denne forbindelse, da særlig overfor britene når det gjelder fisken.

Som det er nevnt tidligere, er fiskevarene etter det norske forslag delt opp i to grupper. Det er for det første industrielt bearbejdede fiskevarer, dvs. fisk- og skaldyrhermetikk, sildemel og fiskemel og oljer og fett av marin opprinnelse. Dessuten går det norske forslaget ut på at frossen filet skal gå inn som en ren industrivare sammen med den gruppen som jeg her har nevnt. Det er vel egentlig dette spørsmål som er problematisk, da først og fremst i forhold til Storbritannia,

idet Storbritannia hittil ikke har villet godkjenne at frossen filet skal gå inn som ren industrivare eller som en ren frihandelsvare sammen med de øvrige industrivarer.

Det er fra norsk side av avgjørende betydning at norsk filet blir med i gruppen industrielt bearbejdede varer. Det er nødvendig av to grunner. For det første er det det at frossen filet er en industrivare, det er en vare som er industrielt bearbejdet. For det annet vil det være av avgjørende betydning for den norske fiskerinæring at frossen filet går inn som en ren frihandelsvare. Vi står på dette område sikkert foran en stor ekspansjon, og filet er vel den varegruppe av norske fiskeprodukter som ved siden av hermetikk har den største betydning for sysselsettingen i vår industri, og dermed også for sysselsettingen av arbeidskraft. Det vil derfor, synes jeg, bli en nærmest umulig situasjon hvis vi ikke skal kunne få akseptert å få filet med som en frihandelsvare som industrielt bearbejdet vare.

Jeg vet ikke hvorledes Storbritannia fremover vil stille seg til dette spørsmål. Hittil har man i all fall konstatert at Storbritannia har stilt seg avvisende til dette, og engelskmennene har i denne forbindelse trukket inn spørsmålet om motytelser. Hvorvidt Storbritannia nå etter valget ser noe anderledes på dette spørsmål, vet vi ikke. Ifølge handelsministeren er det forutsetningen at det nå i den nærmeste fremtid skal tas opp forhandlinger med Storbritannia om bl.a. dette spørsmålet. Men jeg må som representant i Regjeringen for fiskerinæringen si at vi fra norsk side må holde hardt på at filet går inn som en industrielt bearbejdet vare, og at det må aksepteres uten motytelser. Skal vi få en rimelig balanse når vi ser helhetsbildet i et frihandelsforbund, kan ikke jeg skjønne at det fremstiller seg som noen urimelighet. Tvert imot må det aksepteres som et rimelig krav fra norsk side. Jeg tror at man fra norsk side her må holde så hardt på det punktet at man i neste omgang må stille det som vilkår for at Norge kan gå inn i frihandelsforbundet.

Jeg ser denne sak så vidt alvorlig at jeg mener man her virkelig må vise en fast og hard holdning. Og det skulle nå være rart om ikke Storbritannia vil måtte bøye av hvis man her opptre med tilstrekkelig fasthet. Det er nemlig helt klart at den norske filet i mengde ikke vil være noen fare for de engelske fiskerier i relasjon til det briske marked, når man kjenner det konsum som foreligger der, og den import av fisk som har funnet sted til Storbritannia, og som vil måtte finne sted for å dekke dette behov.

Når det gjelder den andre gruppen, som det fra norsk side er foreslått skal tas opp som en særgruppe med særforhandling, med sikte på over en kortere eller lengre periode å få en gradvis avtrapping av toll, avgifter og kvantitative restriksjoner innenfor et frihandelsforbund, er selvsagt også dette i høyeste grad meget viktig for oss. I denne gruppen kommer da fersk, rundfrossen fisk og sild, ferske skalldyr, røket, saltet og tørket fisk. Man kan vel si at det er viktig for oss å få dette med i forbindelse med et frihandelsforbund mellom De ytre syv, men det er vel forutsetningen at et frihandelsforbund mellom De ytre syv skal smelte sammen med det frihandelsområde som nå er etablert mellom De seks, og i og med det så vil viktigheten for oss å få disse produkter nå, bli av en betydelig større dimensjon, fordi vi innenfor det område i dag har en stor eksport av de varer som jeg her har nevnt.

Det må vel også være klart at hvis det ikke lykkes å få aksept for at denne gruppe av norske fiskeprodukter kan komme med nå i første omgang innenfor et frihandelsforbund, så vil det vel heller ikke være mulig i neste omgang å få dem med i forbindelse med en sammensmelting og koordinering av begge disse frihandelsområder, og vi vil da stå i en meget ugunstig stilling.

Men jeg tror at her er man nødt til å se litt realistisk på det. Jeg sa at når det gjelder de industrielt bearbejdede varer, herunder filet, må vi holde hardt på at de må gå inn i et frihandelsområde uten motytelser. Når det derimot gjelder den andre gruppen, tror jeg det er urealistisk å regne med at det er mulig å få godkjent eller akseptert å få den med, uten at vi er nødt til å gi visse motytelser. Jeg tror det er urealistisk, og jeg tror ikke det er mulig å føre fram. Da står vi naturligvis overfor spørsmålet om hvilke motytelser man skal kunne være villige til å gi fra norsk side for å få denne gruppen av fiskevarer med i et frihandelsområde.

Der vet vi at det fra britisk side og fra svensk side innenfor De syv er en stor og aktiv interesse for å få visse garantier, ikke bare visse, men sikre garantier for at man skal kunne drive fiske innenfor en eventuell 12 milsgrense. Det er også i denne forbindelse tatt opp spørsmålet om en fri adgang for landing og transitt både til hjemlandet og til et tredje land, etableringsrett osv.

For å si et par ord om en motytelse som går ut på at man skal gi konsesjoner innenfor en eventuell 12-milsgrense, så tror jeg at det innenrikspolitisk vil være det vanskeligste. Næringens folk – det gjelder alle sammen, fiskere så vel som tilvirkere og eksportører, i det hele tatt alle innenfor næringen – er interessert i og mener at det vil være en stor fordel for oss at vi får fisk med i frihandelsområdet. Men det de ikke kan innse eller i det hele tatt ikke vil drøfte muligheten av, er at vi skal gi noen motytelser, det være seg i form av landing, transitt eller konsesjoner innenfor en eventuell 12-milsgrense. Jeg tror det er et urealistisk standpunkt, og jeg er ikke så sikker på om det er riktig heller, hvis vi på den annen side står overfor muligheten for å få en avvikling av tollsatser, kvantitative restriksjoner og avgifter, og dermed kan få en helt fri stilling for våre fiskeprodukter, innenfor dette store område som det her er tale om.

Men vi må vel også være klare over at de konsesjoner som eventuelt da blir gitt til Storbritannia eller til Storbritannia og Sverige, som er de land av De syv som har en aktiv interesse av å fiske innenfor en 12-milsgrense, vil vi naturligvis måtte ta med oss i neste omgang også i forbindelse med en koordinering med De seks, og da kommer naturligvis en rekke andre land med. Vi får Tyskland og Frankrike, som også har drevet fiske og som fortsatt vil ha en aktiv interesse av å drive fiske. Da kan resultatet kanskje bli at en 12-milsgrense i realiteten ikke vil bety noe for Norge i neste omgang, idet man da ved disse motytelser praktisk talt må åpne dette farvann utenfor territorialgrensen for de nasjoner som i dag driver fiske i dette område. Jeg tror det er dette som kanskje innenrikspolitiske vil bli det vanskeligste. Hvis man i de videre forhandlinger og drøftinger som skal finne sted her, kunne komme fram til en løsning på det grunnlag at man fra norsk side var villig til å gi konsesjoner eller motytelser i form av landing, transitt og etableringsrett, tror jeg det på mange vis

ville være en løsning som kunne være bedre å akseptere enn om man skal gi konsesjoner innenfor en 12-milsgrense.

Det er naturligvis da et spørsmål hvorledes først og fremst Storbritannia og også Sverige i denne forbindelse ser på det. Jeg ser ikke bort fra at disse land, særlig Storbritannia, vil legge vel så stor vekt på å få rettigheter innenfor en eventuell 12-milsgrense som å få etableringsrett eller transittrettigheter over norsk territorium.

Jeg vil slutte med å gjenta det som jeg begynte med, at når det gjelder de industrielt bearbejdede varer, herunder filet, mener jeg at her må vi kreve at dette skal aksepteres uten motytelser. Når det så gjelder den andre gruppen, har vi en stor interesse av å få også denne gruppen med i et frihandelsområde, men her må vi være villige til, tror jeg, å gi motytelser. Det er da spørsmål om hvilke motytelser og omfanget av disse motytelser. Men jeg tror det vil være urealistisk å sette oss ned på det standpunkt at dette skal aksepteres uten at vi er villige til å gi noe. Det tror jeg ikke fører fram. På den annen side er disse spørsmål så viktige også når det gjelder den andre gruppen, at jeg mener at vi bør ta opp til overveielse å gi visse motytelser for å få denne gruppen av fiskeprodukter med.

Fung. formann: Eg vil gjerne spørje handelsministeren om det er naturleg at vi går vidare og gir ordet til landbruksministeren, eller om vi skal diskutere dette spørsmålet fyrst?

Statsråd Skaug: Jeg vil av hensyn til fiskeriministeren foreslå at vi diskuterer denne saken nå, fordi fiskeriministeren skal i et annet møte.

Fung. formann: Vel, då diskuterer vi dei spørsmåla som fiskeriministeren har reist no, før vi slepp landbruksministeren til.

Wikborg: Det er vel så at det mønster som legges nå, blir det definitive for lange tider fremover, at den ordning vi nå kommer til, er den som blir den permanente så langt vi kan se. Det er det som gjør dette så overveldende viktig.

Jeg sitter og tenker på hvor stor del av frossenfiskens ferdigpris som faller på råfisken. Kan vi vise at de industrielle omkostninger er betydelig større enn råvarens kostnader, så er vel det et ganske sterkt argument for å få dette inn under den industrielle sektor, for å gi en slags parallellitet med den 50 pst. klausul som skal gjelde for industriell produksjon med importerte råvarer.

Det var jo et uhyre alvorlig problem fiskeriministeren reiste. Skal vi sette som vilkår for å gå inn i frihandelsområdet at vi får frossenfisken med? Nå kan vi jo ikke stille et vilkår som vi ikke også er beredt til å oppfylle, vi må ikke komme med en tom trusel. Da står det for meg så at det er overordentlig betenkelig, fordi dette er jo tross alt bare en sektor av de mange. Hvordan vil f.eks. vår treforedlingsindustri eksportmessig stå hvis vi er utenfor frihandelsområdet og bl.a. Sverige er innenfor? Om vi står utenfor, vil det ikke stille oss i en helt umulig stilling også når det gjelder mange andre varer, som kunstgjødsel, ferrolegeringer, den elektrokjemiske eksportindustri i det hele tatt? Så der må jeg si at så gjerne jeg skulle følge

fiskeriministeren, våger jeg ikke ta det avgjørende skrittet. Men selvsagt er det riktig at vi gjør hva vi kan for å oppnå så gunstige vilkår som mulig, og at vi selger oss så dyrt vi kan.

Er det et virkelig realistisk syn på fiskerigrensespørsmålet at vi – uten å få ulivssår – kan innføre en slik fiskerigrense, hvis vi kommer i et avgjort motsetningsforhold til Storbritannia slik som Island er kommet? Vil vi i lengden kunne det? Det er et avgjørende spørsmål.

Jeg mener ellers at det er nettopp på fiskeriområdet, og ikke minst på frossenfiskområdet, vi har en av våre store muligheter i det kommende frihandelsforbund, og at vi må sette alle kluter til for der å oppnå så gunstige vilkår som mulig. Men jeg er altså redd for et pokerspill med den høyeste innsats.

Det er om å gjøre at dette spørsmål om frossenfisken blir tatt opp øyeblikkelig, for vi skal jo snart til å forme konvensjonen. Nå har den engelske regjering reetablert seg, og nå skulle tidspunktet være inne til å ta opp disse forhandlingene og gjennomføre dem med stor fart og kraft, for nå gjelder det at vi ikke lenger blir oppholdt, for at vi nøyaktig skal vite hvor vi står den dag vi skal ta den endelige beslutning. Men jeg er nærmest tilbøyelig til å tro at det er så avgjørende for oss å få ikke bare frossenfisken, men også andre fiskevaregrupper med i frihandelsområdet at vi må strekke oss meget langt for å oppnå det. Jeg tror det i lengden vil vise seg å være til fordel for landet vårt.

Reidar Carlsen: Jeg er enig med statsråd Lysø i de betraktninger han har gitt uttrykk for her. Særlig vil jeg fremheve betydningen av å få frossenfisken med. Det er ingen forskjell i kostnadene ved bearbeidelsen av hermetikk og frossenfisk, og jeg skulle gjette på at investeringene til det utstyr som brukes til fremstillingen av frossenfisk, er betydelig større enn til det utstyr som brukes i vår hermetikkindustri. Jeg begriper ikke hvilke argumenter britene skal nytte seg av hvis de vil trekke opp et fornuftig skille mellom hermetikkvarer i sin alminnelighet og frossenfisk. Det må være et standpunkt hvor vi kan angripe dem med atskillig styrke.

Jeg tror også det er atskillig fornuft i det resonnement at om vi skulle være nødt til å gi motytelser når det gjelder den øvrige fisken, vil vi kanskje kunne komme mer skuddfritt fra det reelt sett – kanskje ikke så skuddfritt følelsesmessig sett, for her vil det bli spørsmål om følelser, vi vet hvorledes det koker opp når det gjelder 12-milsgrensen, etableringsrett, transittrett osv. – ved å gjøre noen innrømmelser på de punkter fiskeriministeren nevnte. For jeg tror at hvis vi ser nøkternt på det – i all fall slik jeg ser det – er det ikke så forferdelig mange nasjoner som kan ha så stor interesse av å etablere seg på den norske kyst. Jeg vil i allfall se det først. Det kunne kanskje være på Sørlandskysten, når det gjelder sildefisket i Skagerak. Men silden skal nå først føres i land, og den skal utføres over norsk område enten til hjemlandet eller til et tredje land, og at vi da ikke skulle være konkurransedyktige med dem som vil etablere seg her, kan jeg ikke skjønne – med vår avstand til fiskebankene, med våre anlegg i land, med vår fiskerbefolkning, med vår fiskeflåte. Da forutsetter jeg at all omsetning av fisk i vedkommende land er fritatt for toll, restriksjoner og avgifter, slik at vi konkurrerer på like fot. Jeg er

derfor helt enig i den betraktning at hvis det er noe punkt hvor vi skal kunne fire, er det nettopp når det gjelder disse problemene.

Men jeg er helt enig med fiskeriministeren i at når det gjelder frossenfileten, er britenes argumentasjon mot å ta den med så svak at der må vi kunne stå sterkt rent strategisk sett. Så får man da etter hvert diskutere seg frem til spørsmålet om 12-milsgrensen og de problemer som den reiser. Vi vet jo ikke hva resultatet blir i Genève, om det blir en global avtale, eller om vi må følge Islands eksempel og gå på en helt annen vei når vi skal ta standpunkt til spørsmålet, hvis forhandlingene skulle føre til at det ingen global avtale blir.

Statsråd Skaug: Hr. Wikborg nevnte at det nå var nødvendig å få tatt opp forhandlinger med britene snarest mulig. Jeg vil gjerne i den sammenheng nevne at vi i lengre tid har vært i stadig kontakt med britene om tidspunktet for å få disse samtalene i gang. Vi hadde håpet på at trontaledebatten skulle bli avvirket den 19de og 20de og at vi så kunne få tid og anledning til å gå i gang med disse drøftelsene straks etter at trontaledebatten var avsluttet. Nå er jo trontaledebatten utsatt til den 22de og den 23de, og det fører til at vi nok kommer i gang med drøftelsene med britene – det er spørsmål om vi skal begynne mandag eller tirsdag – men noen av oss som antagelig skal være med på disse drøftelsene med britene, må da reise tilbake igjen til Oslo på onsdag for å være til stede i Stortinget under trontaledebatten. Dette har skapt en praktisk komplikasjon for oss i denne sak. Hensikten er imidlertid at vi skal begynne enten på mandag eller tirsdag, og så må vi da ta en avbrytelse og komme tilbake til saken etterpå.

Jeg vil ellers også gjerne få nevne at vi har forsøkt å danne oss et bilde av hva dette rent kvantitativt betyr. Situasjonen er, så vidt vi kan forstå, at vi over en 10-årsperiode neppe vil komme opp i en større eksport av frossenfisk til Storbritannia enn 10 – 12 tusen tonn. Det er jo også andre markeder som skal dekkes i løpet av denne tid, ikke bare det britiske, hvis man får dette til, og i all fall på ekspeditørhold er man kommet fram til at 10 – 12 tusen tonn antagelig er et realistisk tall. 10 – 12 tusen tonn fiskefilet til Storbritannia som resultat av en ti-års utvikling er jo i forhold til det totale britiske konsum av fisk et forsvinnende kvantum. Totalkonsumet i Storbritannia ligger vel på omkring 900 tusen tonn, så denne økningen av den norske fiskefileteksport til Storbritannia kan ikke på noen som helst måte sies å være av en slik størrelsesorden at den vil virke forstyrrende inn på markedsforholdene i Storbritannia. Det vesentlige for oss ligger sikkert i det forhold som fiskeriministeren og hr. Wikborg var inne på, at den ordning som nå blir lagt fast innenfor «De ytre syv», vil komme til å sette mønster for den fremtidige ordning for fiskeeksporten til hele det europeiske kontinent. Det er bl.a. fra tysk side i Bonn blitt sagt overfor våre folk at vi måtte være fullstendig klare over at vi ved senere forhandlinger på europeisk basis ikke kunne gjøre regning med å komme lenger enn til det vi kunne oppnå innenfor «De syv». I dette forhold ligger etter vår oppfatning et av våre viktigste argumenter overfor britene.

De har sine problemer. Dette er i Storbritannia vesentlig et politisk problem. Det henger sammen med hele den situasjon som er skapt i konflikten med Island,

alle de vanskeligheter som den har forårsaket. Det forhold at vi her prinsipielt har stått på, at vi ville ha alle fordelene for alle fiskeartene og utvide fiskerigrensen til 12 mil, har naturligvis også skapt visse motforestillinger hos britene, all den stund forutsetningen for frihandelsområdet jo innebærer regler om etableringsrett innenfor området og oppmyking med frihet på alle felter, mens vi for så vidt det gjelder fiskeriene, har sagt at vi vil først ha fri adgang til markedene og dessuten utvide fiskerigrensen til 12 mil, og vi vil ikke høre snakk om etablering eller noen ting. Det er klart at det er et nokså hardt standpunkt, og det er ikke så lett å vinne gehør for det. Derfor er det av en viss betydning at vi finner ut om det er nødvendig for oss, om det er en avgjørende norsk interesse, at vi her skal kjøre en så hard linje som vi hittil har vært innstilt på å kjøre, og som vi i alle samtaler med britene hittil ikke har vært villige til å vike noe på i det hele tatt.

Britene har også overfor oss underhånden i de mange samtaler vi har hatt, forsøkt å argumentere med at de vis-à-vis danskene har gitt innrømmelser for 50 % av den danske landbrukseksport til Storbritannia, og det de har gått med på vis-à-vis oss, sier de, tilsvarer mere av den norske fiskeeksport til Storbritannia, og de sier at i grunnen har de gått like langt overfor Norge allerede som overfor Danmark. Til det har jo vi sagt at det ikke riktig stemmer med vårt regnestykke, og at vi ikke riktig kan se det på den måte.

Jeg er ellers enig i det fiskeriministeren har sagt. Men jeg må si at jeg også er i tvil om riktigheten av å stille som en absolutt betingelse for vår deltakelse at vi skal få vårt prinsipielle standpunkt godtatt. Det foreligger selvsagt også den mulighet at vi kan si til britene at hvis vi ikke får den tilfredsstillende løsning for fiskeriproduktene som vi den hele tid har sagt er nødvendig, vil vi heller ikke kunne påta oss de fullstendige forpliktelser på industrivareområdet som konvensjonen innebærer, på grunn av at det i en slik situasjon ikke vil være den tilstrekkelige balanse i systemet.

Reinsnes: Jeg vil si at jeg i store trekk er enig i de uttalelser fiskeriministeren har gitt i denne sak. Fiskeriene og fiskerinæringen er et av de områder hvor Norge skulle ha noe å vinne ved å gå inn i frihandelsområdet, men da må også fiskeriproduktene og fiskerinæringen komme i en liknende stilling som industriproduktene og industrien. Derfor er jeg enig i at vi må holde hardt på det krav som vi har fremmet her. Hvis det skulle skje at man ikke får innført en 12-milsgrense og dessuten får landing av fisk, transitt osv., er praktisk talt hele kystens næringsliv lammet. Det vil gå så sterkt ut over vår fiskeribefolkning og vår kystbefolkning at man vanskelig kan se rekkevidden av det. Derfor mener jeg at vi må være harde her og holde hardt på at fiskeriprodukter skal være med, og ikke på betingelse av at vi oppgir 12-milsgrensen. En 12-milsgrense er så avgjørende livsviktig at den må vi for alle ting ikke gi slipp på.

Jeg vil også slutte meg til uttalelsene om at man nå snarest mulig må få klarhet i dette, så man kan ha et klart standpunkt når det gjelder den videre forhandling om frihandelsområdet. Jeg vil si at jeg er enig i fiskeriministerens

holdning, at man må holde hardt på å få fiskeriproduktene med, uten at det skal skje på bekostning av at man gir slipp på en 12 mils fiskerigrense.

Kjøs: Når det gjelder sjøgrensespørsmålet, ble avgjørelsen i den siste generalforsamling i FN at dette skal opp til behandling på en konferanse til våren, og det er vel ikke usannsynlig at det kanadiske forslag da kan komme til å få flertall, slik at vi på global basis får en alminnelig regel om en 12-milsgrense, en grense på 6 mil for territorialfarvannet pluss ytterligere 6 mil for fiskerisonen. Da synes jeg det ville være ganske ulogisk om vi på forhånd skulle fraskrive oss det som en slik alminnelig regel på global basis ville gi oss av fiskerigrense, så allerede nå å forplikte oss til noe på det område, synes jeg ikke ville være heldig.

Når det gjelder det som fiskeriministeren nevnte, at man så å si skulle sette alt inn på ett kort når det gjelder vårt medlemskap i frihandelsforbundet, må jeg si at jeg nærer de samme betenkeligheter som hr. Wikborg ga uttrykk for. Dette forbund betyr så overordentlig meget for hele Vest-Europas fremtid, og derunder da også for vår egen fremtid, at det er umulig – jeg synes i all fall det – å bringe seg i den situasjon at man blir stående med dette – frossenfisken – som det for oss avgjørende spørsmål. Da synes jeg at den antydning handelsministeren kom med i sitt siste innlegg, at vi kunne ta reservasjoner på andre områder når det gjelder de forpliktelser vi påtar oss i industrisektoren i det hele, må gi en gunstigere situasjon rent forhandlingsmessig sett enn å bli stående med en absolutt betingelse, som vi kanskje allikevel i siste omgang finner at det ikke er mulig for oss å opprettholde.

Hareide: Jeg vil gjerne understreke at vi må vel kunne sies å stå sterkt når det gjelder dette forhold mellom hermetikk, som altså er eller vil bli godkjent som industriprodukt, og frossen fileten, som nå særlig er i brennpunktet. Hr. Wikborg var inne på dette, og kom med et spørsmål som fiskeriministeren kanskje vil svare på. Hr. Reidar Carlsen var også inne på det. Jeg har inntrykk av at når det gjelder de industrielle produksjonskostnader i forhold til prisen på råfisken, skulle det ikke være noen særlig forskjell mellom hermetikk og fileten. Det er et spørsmål om ikke de industrielle produksjonskostnader når det gjelder filetproduksjonen, er større. Tar vi i betraktning det som ligger bak for å skaffe fram disse filetanleggene som må til, det maskinelle utstyr, tror jeg nok vi der må ha et umåtelig sterkt argument når det gjelder å få frossenfileten med. Fiskeriministeren brukte uttrykket at det vil bli en umulig situasjon for oss hvis vi ikke får fileten med. Det er jeg hjertens enig i. Vi må kunne regne med at det blir mer og mer filetproduksjon utover, kvantumet blir større og større, og det vil da bli en umulig situasjon for oss hvis vi ikke skulle greie å innarbeide den her.

Når det gjelder den andre gruppen, må det altså motytelser til hvis vi skal vinne fram. Med hensyn til grensespørsmålet kan vi vel ikke gi oss inn på noen motytelse på dette tidspunkt før vi ser endskapen på det når det kommer opp i Genève. Men når det gjelder de andre kompensasjonsspørsmål som det kan bli tale om, som landingsrett og transitt, er jeg ikke så sikker på at de nasjoner det her er spørsmål om, kan gjøre seg så umåtelig stor nytte av disse ting i vårt land. Jeg er

ikke sikker på at vi risikerer så svært meget om vi gir en del innrømmelser her, fordi jeg tror det blir for kostbart for dem. De vil ikke få så lønnsom drift ved å nytte seg av dem i vårt land som mange tror, så vi bør i all fall tenke grundig over om vi ikke kunne gi litt på båten her hvis vi kan oppnå det som vi krever når det gjelder de andre fiskerispørsmål.

Statsråd Lysø: Hr. Wikborg spurte hvor meget av omkostningene ved filetproduksjonen faller på råfisken. Til det kan jeg si at etter de beregninger vi har – og jeg tror de er ganske nøyaktige – faller 50 % av kostnaden på råfisken. Det er noe mer enn for hermetikken. Der blir det fra 15 til 30 % alt etter verdien av råstoffet. Brislingråstoffet ligger jo f.eks. prismessig noe høyt, så der kommer man gjerne opp i en 25 – 30 %. Ved andre vareslag som sild og fisk blir det noe lavere, ned til 15 %.

Med hensyn til 12-milsgrensen og britenes holdning til den, vil jeg gjerne si som en alminnelig bemerkning at vi har jo den hele tid inntatt det standpunkt at vi vil ikke gå til en ensidig utvidelse til en 12-milsgrense før dette spørsmål har vært tatt opp til ny prøvelse til våren ved konferansen i Genève om havets folkerett. Hvis det på denne konferanse blir flertall for at 12-milsgrensen skal aksepteres som en alminnelig fiskerigrense for kyststatene, må jo britenes holdning til det spørsmål bli noe annerledes enn f.eks. overfor Island, som har foretatt en ensidig utvidelse. Hvis det lykkes å oppnå enighet om en 12-milsgrense, tror jeg at også britene og andre som er interessert i de friest mulige forhold på havet, kanskje kan ha grunn til å være tilfreds, fordi det er sterke krefter som går inn for en langt større utvidelse av grensene, og man kan kanskje forhindre en slik utvikling ved en fornuftig behandling av det spørsmål, ved å gå inn for en 12-milsgrense, som jo er det kanadiske forslag.

Jeg tror det ville være ytterst betenkelig om man nå skulle gi kauteler eller konsesjoner innenfor en 12-milsgrense i forbindelse med disse frihandelsforhandlinger. Jeg tror at det på det nåværende tidspunkt ville være en omtrent umulig situasjon. Jeg kan ikke forstå at det kan være riktig eller mulig. Derfor tror jeg at de motytelser vi realistisk må være forberedt på å gi når det gjelder den andre gruppen, altså fersk fisk og ikke industrielt bearbeidet fisk, må vi være villige til å gi i form av landingsrettigheter, transittrettigheter, etableringsrettigheter osv. i den nødvendige utstrekning. Man må prøve det område.

Men jeg vil gjenta det jeg begynte med, at når det gjelder industrielt bearbejdede varer, synes jeg vi står så sterkt overfor Storbritannia i kravet om å få frossen filet akseptert som en industrielt bearbejdet frihandelsvare, at hvis vi der er tilstrekkelig harde, kan jeg ikke tenke meg annet enn at Storbritannia vil måtte bøye av, fordi kravet i seg selv er så rimelig og så berettiget.

Meisdalshagen: Fiskeriministeren har sikkert rett i at heller ikke fiskerinæringen under disse forhandlinger kan vente å få både i pose og sekk, hadde jeg nær sagt, eller å få bare fordeler. Jeg tror han ser helt riktig når han sier at vi også her må være villige til å gi motytelser på en eller annen måte. Men da er jeg

helt enig med dem som har sagt at innrømmelser med hensyn til fiskerigrensen må være det siste vi i tilfelle griper til i den nåværende situasjon.

Annerledes stiller det seg med andre ting som har vært nevnt her, f.eks. etableringsrett. Det kan vel også by på fordeler for oss å la utlendinger få etableringsrett her i landet. I fjor satt jeg en dag sammen med en representant for et nokså stort tysk trålerrederi, og han hevdet det synet at dersom det virkelig ble frihet på dette området, kom de til å bygge ut sin fiskeindustri i Nord-Norge, i all fall for den fisken som de tok der oppe, fordi det ville være mer praktisk å foredle fisken der enn å føre den til Tyskland som fersk og foredle den der nede. Dette skulle vel bety at arbeidslivet i fiskeridistriktene vil få en gunstigere stilling ved at utlendinger får etableringsrett. Jeg er klar over at det vil kunne ha skadevirkninger å la dem få en slik rett, men det vil trolig også i noen utstrekning by på fordeler for oss.

Jeg ser det på samme måten når det gjelder landingsrett og transitt. Vi kunne selvsagt helst ønske å unngå disse tingene, men hvis en kan oppnå fordeler som er betydelig større enn ulempene, må det vel være riktig å undersøke om det ikke kan være mulig å gå med på motytelser på det området. Men jeg gjentar at jeg tror det må være riktig at en forsøker å unngå at spørsmålet om 12-milsgrensen blir trukket inn på det nåværende tidspunkt.

Erling Petersen: Det utvilsomt viktigste spørsmål som er bragt frem i dag, er om Norge skal stille et ultimatum på et bestemt punkt, og gjøre vår tilslutning avhengig av at en bestemt vare kommer inn. Hvis man skulle ta det standpunkt, måtte det tydeligvis være på et helt følelsesmessig grunnlag, for hvis man ser på dimensjonene av denne sak, kan ikke 10 000 – 12 000 tonn av noen som helst vare være avgjørende for beslutningen om man skal være med eller ikke. Jeg tror at det derfor ikke kan være et reelt og kvantitativt begrunnet standpunkt at vi skal sette et absolutt og ubetinget krav på det punkt.

Men jeg vil tilføye at det er selvsagt også en mulighet, om man skal kjøre hardt på her – og det er vi vel alle enige i. Vi har jo alltid den forhandlingstekniske mulighet å henvise til den endelige ratifikasjon, og kjøre hardt på det at hvis dette ikke er med, er det overhengende fare for at den kan komme til å slå ut negativt. Da har man ikke brent sine skip på noen måte, men man øver et alvorlig påtrykk.

Når det gjelder fiskerigrensen, vil jeg ikke si så meget om den aktuelle situasjon. Det er meget rimelig der å forsøke å avvente begivenhetenes gang og i all fall ikke ta noe definitivt standpunkt. Men jeg vil gjerne også fremheve at hvis man ser på hele den filosofi som ligger bak fellesmarkedsbestrebelsene, og man tar hensyn til den mentalitetsendring man må regne med ettersom dette blir en realitet og vokser ut og man kommer frem til en temmelig fri vareførsel mellom landene, antar jeg at det i løpet av 15 – 20 år vil være overmåte vanskelig – med den mentalitet og de forhold man da har – overhodet å opprettholde nasjonale fiskerettigheter innen et ellers temmelig fullt utbygget fellesmarked. Som sagt, det er langtidsproblemer, og den aktuelle situasjon behøver foreløpig ikke å påvirkes av dem, men man skal ikke overse den tendens som foreligger i denne retning.

Wikborg: Etter de opplysninger som fiskeriministeren ga om råfiskens andel i produktets total kostende, ca. 50 pst., er vi altså på samme linje som ved det kriterium man bruker ved fastsettelsen av en vares opprinnelse, nemlig 50 pst. bearbeidelse og 50 pst. importert råvare, og da skulle vi kunne bruke det som et argument overfor engelskmennene om at også frossenfisken må inn som industrivare. Dessuten har vi naturligvis det avgjørende viktige argument handelsministeren nevnte, at det er på dette område vi kan få en viss balanse mellom alt det vi yter, og det vi kan få.

Med hensyn til 12-milsgrensen, er jeg naturligvis helt enig i alt som har vært sagt om at vi ikke må gi en konsesjon på dette område før der foreligger et resultat i Genève. Nå er det bare det at jeg tror man må regne med at konvensjonen mellom «De syv» blir undertegnet før Genèvekonferansen vil være avsluttet, og det er til og med sannsynlig at vi må ratifisere konvensjonen før der foreligger noe resultat i Genève. Derfor er vel nærmest problemet for oss, når vi ikke kan gjøre noe med 12-milsgrensen før Genèvekonferansen er slutt, at vi kanskje må ta standpunkt til frihandelsområdet på basis av at vi *ikke* får frossenfisken inn. Hvis England tviholder på sitt standpunkt om å koble de 12 mil sammen med frossenfisken, og vi ikke kan gi inn på de 12 milene, får vi heller ikke frossenfisken med, og det som i så tilfelle blir problemet for oss, er om vi da skal gå inn i frihandelsområdet. På det punkt må jeg slutte meg til det som hr. Erling Petersen sa, at det kan allikevel tross alt ikke bli avgjørende, fordi det er så mange andre interesser som står på spill, og fordi det etter mitt syn alt overordnede synspunkt er det politiske. Det er Europas fremtid, vår sikkerhet innenfor det vestlige samarbeid og alt dette, som står på spill.

Jeg kan derfor ikke skjønne at vi har noe valg. Jeg kan ikke skjønne annet enn at det nå gjelder for våre forhandlere å utnytte alle muligheter til det ytterste for å få frossenfisken med uten at vi behøver å gi slipp på noe med hensyn til fiskerigrensen. Etter de opplysninger som nå er kommet fra så mange på det område særlig sakkyndige folk, skulle det ikke være så veldig risiko for oss å gi inn på de andre tingene, og da får man vel forsøke å kjøpslå på den basis.

John Lyng: Bare et rent praktisk spørsmål. Handelsministeren ga uttrykk for en viss engstelse for at trontaledebatten skulle volde et alvorlig avbrekk i forhandlingene i England. Jeg vil gjerne si at hvis Stortinget der kan hjelpe til med å skaffe forhandlerne lettelser, måtte det kunne gjennomføres ved en eventuell forskyvning – bakover eller fremover – av trontaledebatten. Dessuten er det jo ikke sikkert at det skulle være ubetinget nødvendig at handelsministeren var til stede under trontaledebatten – selv om vi selvfølgelig ville sette pris på å ha ham der, så vi kunne «skyte» litt på ham! Det er vel ikke egentlig noen fare for at Regjeringen skal bli styrtet i forbindelse med denne trontaledebatten. Jeg røper vel ingen hemmelighet ved å si at jeg ikke tror at opposisjonen har noen alvorlige planer om det. Men jeg vil gjenta at hvis man kan hjelpe våre forhandlere ved en rent praktisk ordning i forbindelse med trontaledebatten, bør man vel gjøre det. Det bør i hvert fall ikke stå på Stortinget.

Fung. formann: Til merknaden frå hr. Lyng om at handelsministeren ikkje «nødvendigvis» må vere til stades under trontaleordskiftet, vil eg nok seie at eg er heilt usamd med hr. Lyng. Det er lagt ut til handsaming ikkje berre trontalen, men også den utgreiinga som handelsministeren har gjeve Stortinget om frihandelsområdet. No har handelsministeren gjeve oss ei ny orientering. Rett nok kan vi ikkje snakke heilt fritt om det, men at det vil gje eit visst grunnlag for debatten, er det ikkje tvil om. Eg synest det er heilt opplagt at handelsministeren må vere til stades.

Elles har eg for min part heller ikkje noko imot å vere med på å gjere eit brigde når det gjeld tida for trontaleordskiftet.

Langhelle: Opprinnelig var jo trontaleordskiftet fastsatt til mandag og tirsdag i neste uke. Etter anmodning bl.a. fra hr. Lyng ble spørsmålet om å få den utsatt tatt opp, og etter at man hadde foretatt undersøkelser, ble den fastsatt til torsdag og fredag. Jeg vil gjerne ha nevnt her, for at det ikke skal være noen tvil om det, at det skjedde etter konferanse med statsministeren, som på Regjeringens vegne sa at det var all right.

Statsråd Skaug: Vi har hatt visse praktiske vanskeligheter når det gjelder timetabellen for drøftelsene i London, fordi den britiske regjering jo først i går var klar over hvem som skulle være ansvarlig for forskjellige regjeringsposter. Vi hadde opprinnelig bedt om å få komme den 21., og så ha noen dager for å snakke om saken. Vi hadde ikke fått noe svar på dette i det hele tatt på det tidspunkt da trontaledebatten ble forskjøvet, og vi visste ikke før i forgårs at man på britisk side kunne tenke seg å begynne disse drøftelsene tirsdag i neste uke. Det ville i tilfelle skape store praktiske vanskeligheter, fordi noen av oss da måtte reise tilbake igjen allerede onsdag. Nå fikk vi i går ettermiddag beskjed om at de antagelig kan begynne drøftelsene mandag. Hvis vi da har mandag og tirsdag til foreløpige drøftelser, er det mulig at det vil være hensiktsmessig å komme tilbake til Oslo onsdag i alle fall, og så fortsette drøftelsene etter trontaledebatten. Dette skal vi ta opp i Regjeringen i dag, men hvis det skulle vise seg å bli praktiske vanskeligheter av en eller annen art, vil vi kanskje kunne få lov til å komme tilbake til saken.

Hareide: Jeg vet ikke om handelsministeren kan svare på det spørsmålet jeg nå vil komme med. Når fiskeriministeren og andre har behandlet spørsmålet om fiskevarenes stilling, har de nevnt at valget i England kunne ha innflytelse på dette spørsmålet. Jeg vet ikke om handelsministeren har noe å si til det – om det kan tenkes at utfallet av valget i England slår ut til en eller annen side, slik at det kan ha innflytelse på de forhandlinger som nå forestår.

Statsråd Skaug: Vi tror at situasjonen for så vidt er lettere, fordi det utvilsomt var overmåte vanskelig for den britiske regjering å gi seg inn på drøftelser om denne saken i det øyeblikk man sto rett foran en valgkamp. Hvilket resultat det vil gi, kan vi ikke si noenting om, men det er både fra den britiske finansministers

og fra Mr. Maudlings side gitt uttrykk for at de lettere vil kunne drøfte disse ting så snart den politiske situasjon i Storbritannia var avklart.

Fung. formann: Etter dette må vi nærmast gå ut frå at trontaleordskiftet vil gå etter programmet.

Dermed er vi ferdige med fiskerisektoren og går over til *landbruket*.

Statsråd Løbak: Som kjent ble det bestemt i sommer under de drøftelsene som fant sted i Saltsjöbaden at landbruket skulle komme inn i frihandelsavtalen gjennom en særavtale som skulle ta hensyn til den jordbrukspolitikk som ble ført i hvert enkelt medlemsland. Når det gjelder spørsmålet om hvilke varer som skal komme inn under denne særavtalen, var det enighet om at man skulle ta for seg varelisten for jordbruksordningen innen Romatraktaten og allerede under drøftelsene om frihandelskonvensjonen søke å komme fram til enighet om endringer i nevnte vareliste.

Under de pågående embetsmannsdrøftelser i Stockholm har man også begynt drøftelsene om tilpassing av jordbrukets stilling innen frihandelsavtalen. Den saken er foreløpig på et så vidt forberedende stadium at det nå i dag er meget vanskelig å ha noen bestemt mening om hvordan særavtalen for jordbruket kan komme til å se ut.

Hittil har man som kjent, og som vi også drøftet i det forrige møtet vi hadde her i komiteen, arbeidet på grunnlag av det danske forslaget som forelå. Det gjaldt både målsettingen og de handelsregler som skulle legges til grunn for å få til en friere og økt handel, ikke minst gjennom tosidige avtaler som igjen skulle danne en integrerende del av frihandelskonvensjonen.

Hva handelsreglene angår, legger danskene stor vekt på at man etablerer en «stand-still» for subsidiert eksport, ikke bare innen «De syv», men også overfor utenverdenen ellers. Danskene vil også at handelsreglene for jordbruksvarer skal innebære forbud mot import av subsidierte varer og dumpingvarer fra så vel de øvrige av «De sju» som fra tredjeland. De foreslår også at man innen en bestemt tidsfrist skal etablere et program for fullstendig avvikling av subsidier som leder til eksport. Det er ganske klart at dette danske standpunktet har møtt på så å si alminnelig motstand fra de øvrige land.

Når det gjelder definisjon av de varer som skal inn under særordningen for jordbruket, er det nedsatt en spesiell ekspertkomite som hittil har hatt to møter. Under disse møter gjennomgikk man ellers de ønskelister som de enkelte land hadde framlagt, og som gikk ut på både strykninger i, og tillegg til, varelisten for jordbruket innen Romatraktaten. Når det gjelder ønskemål om tilføyelser til listen, merket en seg særlig at Sverige og Østerrike hadde veldig lange lister. Den svenske delegasjon pekte på at varelisten for jordbruksordningen i Romatraktaten på visse punkter ikke var helt logisk, idet enkelte industrielt bearbeidede varer var inntatt i jordbrukslisten, mens andre varer, som ikke var mindre bearbeidet, falt inn under frihandelsreglene. Det svenske standpunkt gikk kort og godt ut på at hvis råvarekostnadene utgjør en vesentlig del av den fullt bearbeidede vares pris, skal

varen registreres som jordbruksvare. Dette synet har, så vidt jeg kjenner til, fått alminnelig tilslutning. Også danskene fant et slikt resonnement helt logisk. Mens f.eks. varer som tørrmelk og glykose var plasert på jordbrukslisten, var varer som sago og iskem samt brødvare plasert som frihandelsvarer.

Det var ellers tydelig at man fra svensk side la særlig vekt på å få brødvarene regnet som jordbruksvarer og ikke som frihandelsvarer. Det synes allerede å være overveiende sannsynlig at Sverige vil bli hørt når det gjelder det man kaller «det daglige brød», det vil si alminnelig gjæret brød.

Etter påtrykk fra de andre land har Sverige bl.a. gitt avkall på forslaget om å få kjeksvarer regnet som landbruksvarer. Det er vel klart og tydelig at det er særlig etter britisk ønske at Sverige her har gitt etter. Den norske delegasjon har funnet å burde støtte det svenske standpunkt på dette område. Det samme er tilfelle med f.eks. Østerrike og Portugal, de har også støttet det svenske standpunkt.

Ekspertgruppen skal fortsette sine drøftelser i Stockholm for å forsøke å finne fram til en mulighet for endelig utforming av særavtalen og handelsreglene innenfor den ramme som er satt opp.

Danmark har, som kjent, inngått tosidige særavtaler med Storbritannia og Sverige. Det forlyder nå at Danmark langt på vei har en lignende særavtale ferdig avsluttet med Sveits.

For Norges vedkommende har vi hatt to omganger drøftelser med Danmark for å forsøke å komme fram til en tosidig avtale, men forhandlingene har ennå ikke ført til noe resultat. Som kjent, var spørsmålet om tollreduksjoner sterkt oppe forrige gang vi var sammen her i komiteen. Det ble da reist spørsmål om man kunne by en 10 prosents reduksjon, og det er da også gjort. Vi skylder for så vidt ikke danskene noe, men tilbudet ble satt fram for derved å kunne imøtekomme et sterkt ønske om å komme til en ordning med Danmark når det gjaldt en særavtale, idet man så dette som en del av hele frihandelsplanen og ville forsøke på den måten å yte sitt til at planen kunne gå i orden. Danskene aksepterte imidlertid ikke vårt tilbud, og nå må det da tas en ny omgang med forhandlinger. Jeg skulle tro at det da vil være av vesentlig interesse for oss å få greie på hvorledes den dansk-sveitsiske avtalen ser ut, hvilke betingelser som der er satt opp, og jeg skulle tro at de som nå skal føre forhandlingene videre i Stockholm på embetsmannsplanet, bør kunne få så pass tid på seg at de kan avvende den dansk-sveitsiske avtalen, slik at det kanskje på grunnlag av den kan være mulighet for å komme noe lenger i forhandlingene enn der man står i dag.

Dette var i grunnen ikke noe særlig nytt, men jeg har ikke noe mer å forebringe her i dag. Det hele er, som sagt, på forhandlingsplanet når det gjelder jordbruket. De standpunkter som er lagt fram fra dansk side, har som nevnt møtt en samlet motstand, og det ser jo for så vidt vanskelig ut å få endene sammen hvis ingen av partene skal gi seg. Men det skal jo forhandles, og når Sveits og Danmark er blitt enige, må det i den avtalen ligge noe som kan brukes som grunnlag for de tosidige forhandlinger som skal føres mellom Norge og Danmark. Jeg gjentar derfor at jeg tror det vil være viktig at man får se denne avtalen før man går videre i forhandlingene.

Fung. formann: Er det nokon som ber om ordet? – Nei, det var ingen som reagerte.

Så var det *industrien*.

Ekspedisjonssjef Sommerfelt: Det må kanskje være meg tillatt innledningsvis å nevne et par punkter i forbindelse med forholdet til tredjeland, som jo også spiller en ganske stor rolle under forhandlingene i Stockholm. I det siste har man lest i avisene at det utfoldes en stor aktivitet mellom «De seks» for å finne frem til et forhandlingsgrunnlag når EFTA er etablert. Det alminnelige inntrykk er at de har resignert for så vidt angår selve etableringen av EFTA, slik at de ikke vil presse på med forhandlinger før EFTA er en realitet – forhåpentligvis en gang på våren neste år. Imidlertid er det allerede nå utarbeidet en rekke planer både av kommisjonen i Bryssel og av den belgiske utenriksminister – den såkalte Wigny-planen – som tydeligvis trekker i retning av at «De seks» nå gjør alt for å etablere seg selv. Man kan jo si at all denne aktivitet viser at det man gjorde blant «De ytre syv», ikke å la det skure etter at frihandelsforhandlingene var brutt sammen i Paris, men gå til det skritt å forsøke å etablere et frihandelsforbund mellom «De syv», var riktig.

Imidlertid har dette bevirket at man på seksmaktshold nå meget konkret drøfter muligheten av å få avvirket sine tollsatser i løpet av et meget kortere tidsrom enn det som følger av Romatraktaten. Den plan som nå foreligger, går ut på at tollsatsene medlemslandene imellom skal være avvirket allerede ved utgangen av 1965. Det er klart at dette i og for seg stiller «De syv» i en vanskelig og hard situasjon. Hittil har man jo gått inn for, på basis av reglene om avtrapping over 10 år innen EFTA, å få i stand en avtrapping i takt med den «De seks» foretar seg imellom, for at man derved lettere kunne få i stand en assosiering. Men hvis «De seks» nå skal sette tempoet i været, vil vel spørsmålet melde seg også for «De syv» om hva de skal gjøre i en slik situasjon.

Det foreligger ennå intet konkret forslag fra «De seks» om hvordan de har tenkt å få forhandlingene i gang igjen, men kommisjonen har fremsatt et forslag som går ut på at man skal lage en kontaktkomite, som da skulle bestå av representanter for EFTA på den ene side og for «De seks» på den annen – uten at man i denne forbindelse nevner ordet OEEC, mens jo «De syv» hele tiden har stått på det standpunkt at når forhandlingene skal tas opp igjen, skal det skje innen rammen av OEEC.

Det er naturlig at kommisjonen har tatt dette skritt, for derved å etablere seg selv meget sterkere i bildet, men det setter da et stort spørsmålstegn ved hvordan man eventuelt skal ordne seg i forholdet til dem som ikke er medlemmer av noen av de to grupper, de såkalte perifere land – Hellas, Tyrkia, Spania, Irland og Island.

Jeg ville bare få lov til å nevne dette innledningsvis for at man skulle få et inntrykk av den atmosfære som antageligvis vil herske når man møtes til siste runde i Saltsjöbaden på mandag. Det er meningen at embetsmennene skal gjøre seg ferdige innen 1. november, slik at man kan få et statsrådsmøte i løpet av november måned

for å ta stilling til om det konvensjonsutkast som embetsmennene har utarbeidet, er akseptabelt eller ikke.

I tillegg til de problemer som er drøftet tidligere i dag med hensyn til landbruk og fiske, er vel de vesentligste poenger av interesse som står igjen, de som er nummerert i det brevet som ble sendt til utenrikskomiteen 13. oktober. For det første er det tollsatsene. Der er man i og for seg enige om formuleringen av de paragrafer som gjelder disse satsene og det avviklingstempo som skal benyttes der. Imidlertid har man fra norsk side sagt at når det gjelder basisdatoen 1. januar 1960, vil man ta visse forbehold. Vi innleverte for noen dager siden en liste over de satser som vi sa vi gjerne ville få løst i GATT – altså av satser som er bundet i GATT – for å kunne få et annet utgangspunkt 1. juli neste år, enn de satser som gjelder i dag. Den listen ble ikke mottatt noe særlig nådig i Stockholm da den kom, den var for lang, syntes man, og vi har nå foretatt en viss reduksjon av den og presentert den på nytt. Den er nå kuttet ned slik at det bare dreier seg om noen meget få satser hvor man vil be GATT om å gå med på at vi kan innlede løsningsforhandlinger allerede innen bindingsperiodens utløp, denne bindingsperiode utløper 31. desember neste år. Dermed er det ikke sagt at de forhøyde satser man har foreslått, vil være de satser man bygger ned fra 1. juli 1960. Det vil avhenge av de forhandlinger som finner sted i GATT og hva man må betale på alle fronter for å få lov til å sette opp de satsene som nå er bundet.

Jeg kan få lov til å nevne de satser som vi nå har fremlagt forslag om. Det gjelder sigarer, sigaretter, maling og lakk, filthatter, fajanseartikler, dekorert husholdningsglass, soilrør og –fittings, galvaniske tørrelementer opp til 180 gram og båndopptagere.

Når det gjelder de tollsatser som ikke er bundet i GATT og hvor vi i og for seg står fritt til å endre dem innen 1. januar 1960 – dog med det forbehold at det er en alminnelig forståelse at man ikke skal gjøre for meget med tollsatsene innen denne dato – er det nå under utarbeidelse i Finansdepartementet en liste over slike endringer som både vil gå ut på en rekke tollreduksjoner og noen få forhøyelser. Denne listen vil bli forelagt Stortinget innen årets utgang for drøftelse der.

Et annet spørsmål som har opptatt sinnene en del i Saltsjöbaden, er spørsmålet om fiskaltollsatsene. Som kjent skal ikke fiskale tollsatser regnes som tollsatser i betydningen av at de skal avtrappes i løpet av overgangsperioden, dog med det forbehold at hvis det er en tollsats som både har proteksjonistisk og fiskal karakter, skal man trekke ut det proteksjonistiske element.

Der er det fra norsk side innlevert en ganske omfangsrik liste, som kan oppdeles i følgende hovedgrupper: Tropiske jordbruksprodukter, sjokolade, øl, vin og brennevin, tobakksvarer, film, biler og motorsykler, fotografisk og optisk utstyr, klokker, skrivemaskiner, radiorør og fyrtøy. Denne listen fikk også en nokså kjølig mottagelse da vi kom med den i Stockholm. Det var bare ett annet land som hadde en lengre liste enn vi, og det var Portugal. Det ble da henstillet til oss å forsøke å korte ned på denne listen. Det ble påpekt at vi i og for seg i henhold til konvensjonsteksten hadde full rett til å be om at disse varer skulle føres opp på listen, idet det ikke var noen innenlandsk produksjon som kunne tilsi at vi måtte ta

dette med som frihandelsvarer. På den annen side sa de at en av forutsetningene for etableringen av «De syv», vel var at vi skulle forsøke å lage noen preferanseordninger oss imellom overfor De seks. Og det er klart at britene ikke er særlig begeistret over at vi har ført biler på fiskallisten, og at sveitserne ikke er særlig begeistret over at vi har ført klokker på fiskallisten. Vel – de andre har også ført en rekke varer på sine lister som er av interesse for de øvrige medlemsland, og man må gå ut fra at dette når man kommer til siste runde, vil bli gjenstand for en tautrekking, og at man på denne måte kan oppnå konsesjoner hvis man vil gi seg på visse punkter når det gjelder denne fiskale tollisten.

Når det gjelder opprinnelsesreglene har det vært en rekke forhandlinger mellom eksperter i Stockholm, og de pågår fremdeles, men utsiktene synes lyse til å kunne oppnå enighet om de aller fleste av disse vanskelige problemer innen 1. november. I den sektor som man hele tiden har vært på det rene med ville skape vansker, tekstil-sektoren, er man ennå ikke kommet til enighet, idet land som Sveits og Danmark vil ha mer liberale regler enn Storbritannia, Sverige og Norge. Det er spørsmål her om de såkalte prosesslister, om man skal kreve at det skal være to prosesser foretatt innenfor området, eller om man i visse tilfelle kan nøye seg med at bare én prosess er foretatt innen området for at varen skal få frihandelsstatus.

Når det gjelder de kvantitative restriksjoner har det vært en meget lang debatt i Stockholm, og det er i og for seg overraskende, fordi man skulle tro at all den stund de kvantitative restriksjoner i stor utstrekning er opphevet landene imellom, skulle det være et forholdsvis enkelt problem å løse. Men det viser seg at det er særinteresser på markedene som gjør at man forsøker å få denne ordning forlenget så meget som mulig. Det gjelder særlig sveitsernes interesser på det britiske marked når det gjelder deres uteksport, og det gjelder også i en viss utstrekning sveitsernes interesser i Østerrike, hvor man ennå driver en ganske utstrakt form for bilateralisme. Imidlertid venter man ikke at løsningen av dette vil føre til noen særlige vanskeligheter, og alle land er enige om å føre en meget liberal politikk på dette område, ikke bare seg imellom, men også overfor tredje land, både i relasjon til OEEC, til GATT og til Det internasjonale pengefond. Man kommer da inn på spørsmålet om dollardiskriminering, og man venter derfor på dette grunnlag å få en hyggelig reaksjon i GATT når man kommer med EFTA-konvensjonen.

Når det gjelder eksportrestriksjonene, fastholder Østerrike fremdeles sitt gamle standpunkt om at tømmer skal de få lov til å fortsette å gi eksportlisens på, hvilket som bekjent har stillet hele treforedlingssektoren i en vanskelig stilling, og presset øker derfor på Østerrike for at de skal oppheve dette forbehold.

Når det gjelder konkurransereglene har man fra norsk side forutsatt at konvensjonens regler om at man ikke skal innføre offentlige støttetiltak som motvirker formålet med konvensjonen, ikke skal være til hinder for at man treffer støttetiltak for enkelte vanskeligstilte regioner hvor det foreligger arbeidsløshetsproblemer. Dette vil man gjerne ha uttrykkelig inn i konvensjonen, men andre land peker på at hvis man forlanger dette uttrykkelig presisert, vil andre kunne komme med sine forlangender, og da vil man få en lang rekke med spesifikasjoner. Og dessuten har man sagt at hvis man har fått noe på listen, vil man

derved være avskåret fra å gjennomføre støttetiltak som ikke er uttrykkelig nevnt i konvensjonen. På den annen side er alle oppmerksomme på at de interesser vi vil vareta på norsk side her, er også andre land interessert i å vareta, og man forsøker nå å komme frem til en praktikabel form, slik at man kan la dette komme til uttrykk uten at det står uttrykkelig i selve konvensjonsteksten, f.eks. i form av en egen tilleggsnote eller fortolkende note.

Når det gjelder etableringsretten har man fra svensk og norsk side innledet en aksjon for å få strenge regler på dette felt, og vi har gitt ganske klart uttrykk for at etableringsretten ikke skal kunne innebære rett til aksjeerwerb i bestående bedrifter. Retten skal bare gjelde rene nyetableringer, og finansiering av nyetableringer skal foregå gjennom kapitaltilførsel utenfra, - det skal være prinsippet. I den grad andre land finner at de ventede følger av deres medlemskap i frihandelsforbundet blir gjort illusoriske gjennom begrensning av etableringsretten, skal man kunne klage til institusjonene.

Denne sak er fremdeles under bearbeidelse. Vi har ennå ikke full støtte fra resten av medlemmene på dette felt. Særlig britene er jo interessert i at etableringsretten blir så vid som mulig, men man håper også å oppnå enighet om dette nå i siste runde.

Når det gjelder de restriktive forretningsmetoder er det overveiende sannsynlig at konvensjonens bestemmelser vil bli temmelig likelydende med det resultat man nådde under frihandelsforhandlingene i Paris. I henhold til dette skal rådet kunne undersøke klager og rette anbefalinger til det land hvorfra det utøves skadelig trust- og kartellvirksomhet. Spørsmålet om det trenges nye og forsterkede regler skal tas opp innen utløpet av 1964.

Jeg tror at det er de viktigste av de punkter som nå står igjen som uløste, og hvor man altså håper å kunne nå til et resultat innen utgangen av oktober måned.

Fung. formann: Eg takkar ekspedisjonssjefen for orienteringa om desse viktige og vanskelege og aktuelle problem.

Eg vil gjerne få rette eit spørsmål. Ekspedisjonssjefen nemnde til å byrje med Dei seks, og no syner det seg at Dei seks aukar tempoet, dei går også til ei viss konsolidering, og då må ein jo spyre: Er dette uttrykk for at dei no reknar med at de skal køyre åleine – skal ein tolke det slik?

Statsråd Skaug: Dette er i egentlig forstand et storpolitisk problem, og det er vel så, som vi lenge har vært oppmerksomme på og klar over, at bak uenigheten om frihandelsområdet og en rekke andre aktuelle europeiske saker, ligger det ganske dyptgående og meget beklagelige fransk-britiske uoverensstemmelser, og også dyptgående tysk-britiske uoverensstemmelser, som til dels er av en annen karakter igjen enn de fransk-britiske uoverensstemmelser. Det er vel visse kretser i Frankrike som gjerne vil holde Storbritannia borte fra det øvrige Europa, særlig siden det ser ut til å bli en god fransk-tysk forståelse, og spørsmålet om hva utgangen på dette skal bli, er vel til syvende og sist spørsmålet om hva den britiske regjering nå kan få til når det gjelder å jevne ut de dyptliggende misforståelser og uoverensstemmelser

som er et beklagelig faktum i Europa i dag. I morgenavisene i dag er det nevnt at den britiske regjering nå vil gå inn for en linje for å forsøke å få løst disse problemene, og om det lykkes, så er det vel også håp om at de uoverensstemmelser og vanskeligheter vi har på det økonomiske område, vil finne en gunstig løsning. Det er vel ikke meget *vi* kan gjøre for å bidra til at man finner en positiv løsning på disse problemene, men det lille vi på noen måte kan gjøre, det må vi selvsagt gjøre. For den begynnende splittelse som det ser ut til at visse kretser kan være interessert i, er vel noe som alle her i landet ser på med en overordentlig stor beklagelse, og som vi bare kan håpe på at stormaktene selv vil finne en løsning på.

Wikborg: Først bare et lite spørsmål – om det er en feil i denne redegjørelsen vi har fått av 5. oktober? Der står det Fiskaltollsatsen, art. 9: Er det foretatt en forandring i artikkelen i konvensjonen? For det var nr. 8 før, og nr. 9 var dette med drawbacks eller hva det var.

Ekspedisjonssjef Sommerfelt: Det er blitt til art. 9 nå.

Wikborg: Da er det altså forandret. Kanskje vi da burde fått den siste utgaven av konvensjonen, så vi ikke satt og arbeidet med den gale.

Ekspedisjonssjef Sommerfelt: Den ser litt rar ut foreløpig, det er så mange parenteser der.

Wikborg: Sist vi behandlet art. 8 – eller altså 9 nå – var jeg litt inne på spørsmålet om å kunne ta forbehold om differensiering av avgifter ut fra sosiale hensyn. Jeg vet ikke om det har vært fremført i Saltsjöbaden.

Så var det et punkt om fiskaltollsatsen for biler. Det blir vel et hovedspørsmål, og det er vel nyttig for oss å holde så lenge som mulig på det, slik at vi har noe å gi kjøp på når vi skal behandle andre innrømmelser som *vi* gjerne vil få. Men vi har i dag en motorsykkelproduksjon og en mopedproduksjon i Norge, så der er vi altså nødt til å bygge ned tollsatsene. Og risikerer vi ikke at en stor engelsk fabrikk lager en liten automobilfabrikk i Norge for på den måten å få norsk produksjon og dermed bevirke at vi er nødt til å betrakte tollene som en beskyttelsestoll og ikke som en fiskaltoll? Jeg bare nevner det som en mulighet. For det ville vel ikke koste dem så svært meget å gjøre det, og da ville de altså kunne bryte igjennom vårt vern der på den måten.

Hegna: Når det gjelder adgangen til å endre bestående norske tollsatsen i tiden inntil frihandelsforbundet begynner å virke, altså fra 1. juli 1960, har man jo nå vært inne på enkelte sider av det, og jeg forsto den fremstilling som ekspedisjonssjef Sommerfelt ga slik at man inntil 1. juli ville være bundet av de regler som gjelder innenfor GATT, med mindre da frihandelsassosiasjonen også skulle bli akseptert innen den tid, da ville det vel også være adgang til – for så vidt man fant det hensiktsmessig – å begynne nedsettelse av tollene før 1. juli 1960. Men

det kan vel først skje etter at frihandelsassosiasjonen har fått sin plasing innenfor GATT. Hvis man gjennomfører endring av tollsatser innen den tid, altså foregriper begivenhetene innenfor frihandelsområdet, vil vel det da måtte føre til at de nedsettelse man foretar også må gjelde overfor alle andre land.

Statsråd Skaug: Tollnedsettelsen skal komme pr. 1. juli neste år, og innen den tid må EFTA-traktaten være behandlet i GATT. Utgangspunktet for tollavtrappingen skal være satsene pr. 1. januar, og vi har der det problemet at vi for visse av de satsene hvor vi ønsker å forhøye de nå gjeldende satser, er bundet av GATT, og vi kan bare få ført forhandlinger i GATT om løsning av de bindingene etter 1. januar. Derfor må vi for de postenes vedkommende forbeholde oss at det ikke skal være tollsatsene pr. 1. januar, men de satsene som vi etter forhandling med GATT i løpet av våren kommer til å forhøye, som skal være utgangspunktet pr. 1. juli. Så er det da andre satser som ikke er bundet i GATT, og hvor vi står fritt til å forhøye satsene. Dette er det tanken å legge frem for Stortinget før jul, slik at de kan være forhøyet pr. 1. januar neste år.

Må jeg til slutt få nevne at det i denne siste fase av forhandlingene vil kunne komme opp spørsmål som vi gjerne ville få anledning til å drøfte med denne komite, og jeg håper da at vi vil kunne få anledning til å be om å få komiteen sammen på meget kort varsel.

En annen sak vil jeg også gjerne nevne, særlig i forbindelse med at hr. Lyng ga uttrykk for at han gjerne så at jeg var til stede under trontaledebatten, slik at jeg kunne skytes på. Det har jeg ingenting imot, men jeg vil gjerne allerede nå ha varslet om at både industriministeren og jeg jo kan risikere å bli skutt på under trontaledebatten når det gjelder visse norske standpunkter i de pågående forhandlinger, hvor vi vil være ute av stand til å forsvare oss eller gi noe svar. Trontaledebatten vil jo komme midt oppe i de siste forhandlinger i Stockholm, og det er ganske klart at det kan være situasjoner hvor vi på grunn av forhandlingene ikke vil kunne gi svar på spørsmål som blir stillet oss i Stortinget.

John Lyng: Jeg har jo gått ut fra som en selvfølge at vi som har fått disse interne redegjørelser, ikke vil bruke noe materiale fra dem til å sette hverken den ene eller den annen statsråd i noen vanskelig stilling – intet ligger oss for øvrig i sin alminnelighet fjernere enn å ville gjøre det. Så når jeg lett spøkefullt uttalte at jeg gjerne ville ha statsråden til stede som en kjærkommen blink for debatten, så tror jeg ikke statsråd Skaug behøver å ta den uttalelsen så forferdelig høytidelig.

Fung. formann: Hr. Lyng har altså hatt ordet for å oppklare ei misforståing. – Bed noen om ordet før møtet sluttar? – Det er ikkje skjedd, og møtet er heva.

Møtet slutt kl. 11.55.